بسم الله الرحمن الرحيم

انتقال تکنولوژی
در نظام بین‌الملل ITT

تألیف:

دکتر محمد شمسایی

عضو هیأت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی

تهران ـ ۱۳۹۵

سرشناسه	: شمسایی، محمد، ۱۳۳۲ -
	Mohammad ،Shamsaei
عنوان و نام پدیدآور	: انتقال تکنولوژی در نظام بین‌الملل ITT/تالیف محمدشمسایی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۶۴-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۵.
موضوع	: انتقال تکنولوژی
موضوع	: Technology transfer
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۹الف۸ش/T۱۷۴/۳
رده بندی دیویی	: ۳۳۸/۹۲۶
کتابشناسی ملی	: ۴۴۶۰۳۵۴

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهردانش از مزایای خرید آنلاین و تخفیف ویژه برخوردار شوید

www.**shahredanesh**.com

عنوان : **انتقال تکنولوژی در نظام بین‌الملل ITT**

تألیف : **محمد شمسایی**

ناشر : مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش

نوبت چاپ : اول

تاریخ چاپ : ۱۳۹۵

شمارگان : ۵۰۰

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۶۴-۴

بهاء : ۱۲۰,۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران ـ خیابان کریم خان زند ـ خیابان سنایی ـ خیابان نهم ـ خیابان گیلان ـ پلاک ۵

کد پستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹ تلفن: ۸۸۸۱۱۵۸۱ نمابر: ۸۸۸۱۱۵۸۰

Email: publication@sdil.ac.ir http://www.sdil.ac.ir

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بیکران حقوق، که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجربیات عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانونگذار فهیم و آگاه، هیچگاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکترین حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت، و هیچگاه مصوبات قبلی خویش را دائمی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق و حوزه‌های علمیه که به مأموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران، و اساتید حقوق و فقه همت می‌گمارند علاوه بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره می‌برند متقابلا رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکترین حقوقی کشور برعهده دارند.

جمهوری اسلامی ایران به ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل توجهی در توسعه کمّی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمّی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکترین حقوقی مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش که همـواره سـعی داشـته است علاوه بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به صورتی هدفمنـد و بـا ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتابهای حقوقی در حوزه‌ها و موضـوعات مـورد نیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد، زحمات جناب آقای **دکتر محمد شمسـایی** در تألیف کتاب «**انتقال تکنولوژی در نظام بین‌الملل ITT**» را ارج نهـاده، امیـدوار اسـت این کتاب مورد استقبال جامعه حقوقی کشور و مورد استفاده متولیان امر قرار گیرد.

وحید اشتیاق

تشکر و قدردانی (acknowledgment)

در اینجا بر خود لازم می‌دانم که ضمن شکرگزاری و قدردانی به درگاه حضرت احدیت که امکان تهیه و تنظیم و تألیف این اثر مختصر را برای بنده ممکن ساخت، از همسر صبور و فداکارم سرکار خانم منیژه سپهری که خود در کسب علم در زمینه‌های تعلیم و تربیت و مشاوره (Education and Counseling) کوشا بوده و در ارائه نظریات مشورتی به همنوعان و در برگرداندن عشق به خانواده‌ها به نحوی جدی تأثیرگذار بوده، سپاسگزاری نمایم. او در طول دوران تحصیل در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه‌های انگلستان (دانشگاه‌های Hull و Sheffield) دوشادوش زندگی مشترکمان را در داخل و خارج مدیریت نموده و از ارکان خانواده، مراقبت و پاسداری لازم را معمول داشت. مساعدت‌های بی‌دریغ وی در زندگی موجب گردید تا اینجانب بتوانم تحصیلات خود در مقاطع مختلفه ارشد، دکتری و Post-Doct را در سایه الطاف پروردگار به سرانجام برسانم. از فرزندانم مهسا (دخت) و آناهیتا نیز که همیشه به نحوی عاشقانه مشوق پدر در طی دوره‌های تحصیل و انجام تحقیقات دانشگاهی بوده‌اند قلباً و به حد وافر سپاسگزاری می‌نمایم. با ارزش‌ترین هدیه‌ای که خداوند به والدین عطا می‌فرماید، فرزندان نیکوست، در این ارتباط، خدای عز و جل را شاکریم. لازم به ذکر است که مهسادخت و همسرش دکتر اسماعیل (استفان) مرگنتالر علی‌رغم مشغله کاری فراوان خودشان در انجام امور و ارائه خدمات در حوزه‌های حقوقی بین‌المللی و روابط بین‌الملل همیشه از تشویقات و امکانات خودشان مرا بهره‌مند ساخته‌اند. از همگی صمیمانه تشکر می‌نمایم.

همچنین لازم می‌دانم از ناشر محترم و اعضای محترم هیئت علمی دست اندرکار در مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش و دیگر اعضای مؤسسه و کلیه کسانی که در بازبینی مطالب این کتاب و تایپ منابع و مآخذ مساعدت نموده‌اند، تشکر فراوان نمایم.

دکتر محمد شمسایی

تیر ماه ۱۳۹۵

فهرست تفصیلی مطالب

مقدمه ۱۷

فصل اول: مفاهیم اولیه انتقال تکنولوژی ۲۹

مفهوم تکنولوژی ۲۹

اجزای اصلی تکنولوژی ۳۱

اشاعه تکنولوژی ۳۳

خصیصه و ماهیت تکنولوژی ۳۴

مفهوم انتقال تکنولوژی ۳۸

رهیافت تنظیمی به انتقال تکنولوژی ۴۱

رهیافت بازارمحور به انتقال تکنولوژی ۴۲

فصل دوم: بازیگران عرصه انتقال تکنولوژی ٤٥

شرکت‌های فراملی و انتقال تکنولوژی ۴۵

مقدمه ۴۵

تعریف شرکت فراملی ۴۶

سابقه تاریخی ۴۷

شخصیت حقوقی بین‌المللی ۵۱

نحوه عملکرد و فعالیت ۵۴

کنترل شرکت‌های چندملیتی ۶۰

فصل سوم: اسناد بین‌المللی مرتبط با انتقال تکنولوژی ٦٣

مقدمه ۶۳

ویژگی‌های اصلی ۶۶
مکانیزم‌های اجرایی ۷۳
فصل چهارم: روش‌های انتقال تکنولوژی ۷۹
مراحل انتقال تکنولوژی ۷۹
انتخاب ۷۹
برقراری ارتباط، انجام مذاکرات و بستن قراردادهای مربوط به انتقال..... ۸۰
کسب تکنولوژی..... ۸۰
انطباق تکنولوژی..... ۸۱
نحوه انتقال تکنولوژی ۸۱
جذب و بهره‌برداری از تکنولوژی ۸۱
توسعه تکنولوژی..... ۸۲
تقسیم‌بندی روش‌های انتقال تکنولوژی ۸۳
عوامل تعیین‌کننده در انتخاب روش انتقال تکنولوژی..... ۸۹
فصل پنجم: انتقال تکنولوژی از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و قرارداد سرمایه‌گذاری مشترک ۹۳
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی ۹۴
قرارداد سرمایه‌گذاری مشترک ۱۰۳
سرمایه‌گذاری قراردادی ۱۰۶
فصل ششم: انتقال تکنولوژی از طریق قرارداد لیسانس و خدمات مهندسی .. ۱۱۱
قرارداد واگذاری دانش فنی ۱۱۲
قرارداد واگذاری حق اختراع ۱۱۳
قرارداد واگذاری امتیاز علائم تجاری ۱۱۴
قرارداد حق‌الامتیاز نمایندگی ۱۱۴

فواید قراردادهای لیسانس ۱۱۷
۱- استفاده بهینه از منابع..... ۱۱۷
۲- توسعه بازارهای جغرافیایی..... ۱۱۷
۳- توسعه بازار به لحاظ نوع کالا..... ۱۱۷
۴- ورود زودهنگام به بازار..... ۱۱۷
۵- افزایش نفوذ در بازار از طریق کالاهای مکمل..... ۱۱۸
۶- کسب درآمد بیشتر..... ۱۱۸
۷- مبادله تکنولوژی..... ۱۱۸
۸- ارتقای شهرت تجاری..... ۱۱۹
معایب قرارداد لیسانس ۱۱۹
۱- از دست دادن کنترل بر نحوه استفاده..... ۱۱۹
۲- از دست دادن ارتباط با مشتریان..... ۱۲۰
۳- از دست دادن انگیزه برای توسعه..... ۱۲۰
۴- از دست دادن انگیزه برای خودکفا شدن..... ۱۲۰
۵- وابستگی به دیگران برای کسب درآمد..... ۱۲۱
۶- خطر افشاء شدن..... ۱۲۱
۷- از دست دادن شهرت..... ۱۲۱
قرارداد خدمات مهندسی ۱۲۲
قرارداد مشاوره فنی ۱۲۴
قرارداد تأمین تجهیزات ۱۲۶
فصل هفتم: انتقال تکنولوژی از طریق قرارداد کلید در دست و قرارداد ساخت، بهره‌برداری و انتقال ۱۲۷
قرارداد کلید در دست یا فروش تکنولوژی به صورت یکجا ۱۲۷
دستیابی به امکانات بین‌المللی مربوطه ۱۲۹
قرارداد ساخت، بهره‌برداری و انتقال ۱۳۳
۱- ساخت و بهره‌برداری از پروژه..... ۱۳۴

حمایت قانونی و مالی از اعتباردهندگان ۱۳۵
موافقتنامه اجرای پروژه ۱۳۶
۲- انتقال پروژه به دولت میزبان ۱۳۶
خطرات موجود در روش بی او تی ۱۳۸
حمایت‌های لازم برای روش بی او تی ۱۳۹
منافع روش بی او تی ۱۴۰
معایب روش بی او تی ۱۴۱
فصل هشتم: انتقال تکنولوژی و حقوق مالکیت معنوی ۱٤۳
مقدمه ۱۴۳
انتقال تکنولوژی در مقررات تریپس ۱۵۰
اهداف و اصول ۱۵۰
اعمال رویه‌های ضدرقابت در قراردادهای لیسانس ۱۵۲
افشای اطلاعات حق ثبت اختراع ۱۵۴
لیسانس اجباری ۱۵۵
امتناع از واگذاری ۱۵۶
لیسانس اجباری به عنوان وسیله‌ای برای انتقال تکنولوژی ۱۵۷
انتقال تکنولوژی به کشورهای کمترتوسعه‌یافته ۱۵۹
فصل نهم: انتقال تکنولوژی و حقوق بشر ۱٦۱
انتقال تکنولوژی و حقوق بشر ۱۶۵
تعهدات قانونی در نظام حقوق بین‌الملل ۱۶۷
مسئولیت دولت‌ها و حقوق بشر ۱۶۸
جایگاه حقوق بین‌الملل کیفری در خصوص موضوع ۱۷۰
فصل دهم: انتقال تکنولوژی و توسعه پایدار ۱۷۵
بازار تکنولوژی و تأثیر آن بر توسعه ۱۷۵

توسعه اقتصادی و عملکرد شرکت های فراملی در سرمایه گذاری مستقیم خارجی ۱۸۰
سیاستگذاری ۱۸۳
فصل یازدهم: انتقال تکنولوژی در نظام حقوق بین‌الملل دریاها..... ۱۹۱
وضعیت حقوقی تأسیسات تحقیقاتی..... ۲۰۰
همکاری‌های بین‌المللی در تحقیقات دریایی ۲۰۲
انتقال تکنولوژی دریایی ۲۰۴
فصل دوازدهم: تغییرات آب و هوایی و انتقال تکنولوژی ۲۰۹
قلمرو بحث مورد نظر ۲۰۹
تاریخچه بحث به طور اختصار ۲۰۹
فرایند شکل‌گیری مباحثات ۲۱۱
سازمان‌های ذی‌ربط ۲۱۲
اصول مؤثر جهت انتقال مؤثر تکنولوژی در مجموعه مباحثات تغییرات آب و هوایی ۲۱۴
ارتقای سرمایه‌گذاری مستقیم در ارتباط با موضوع ۲۱۵
بررسی آثار و اقدامات به عمل آمده..... ۲۱۶
فصل سیزدهم: حل و فصل اختلافات در زمینه انتقال تکنولوژی ۲۱۹
مقدمه ۲۱۹
روش‌های دیپلماتیک ۲۲۱
مراجع داوری..... ۲۲۳
فصل چهاردم: انتقال تکنولوژی در حقوق ایران ۲۳۳
ایران و کنوانسیون پاریس..... ۲۳۵
حق تقدم در ثبت اختراع ۲۳۹

حقوق ناشی از گواهینامه اختراع ۲۴۰
استثنائات ناشی از گواهینامه اختراع..... ۲۴۱
مختصری درباره تریپس ۲۴۲
طرح‌های صنعتی ۲۴۲
علائم تجاری..... ۲۴۳
نام‌های تجاری ۲۴۵
نشانه‌های جغرافیایی ۲۴۷
پیوست شماره یک: لیست منتخب اسناد بین‌المللی انتقال تکنولوژی ۲۵۱
(۱) اسناد چندجانبه ۲۵۱
الف ـ اسناد چندجانبه الزام‌آور..... ۲۵۱
ب ـ اسناد چندجانبه غیرالزام‌آور..... ۲۵۳
(۲) اسناد منطقه‌ای ۲۵۴
(۳) اسناد بین منطقه‌ای ۲۵۵
(۴) اسناد دوجانبه ۲۵۶
(۵) سایر اسناد ۲۵۷
الف ـ پیش‌نویس اسناد بین‌الدولی..... ۲۵۷
ب ـ اسناد غیردولتی..... ۲۵۷
ج ـ نشست کارشناسان در خصوص موافقتنامه‌های بین‌المللی انتقال تکنولوژی..... ۲۵۷
نتیجه نشست کارشناسان..... ۲۵۷
پیوست شماره دو: متن برخی از اسناد انتخابی ناظر بر موضوع کتاب ۲۵۹
منابع و مآخذ ۲۷۹

مقدمه

تکنولوژی، موتوری است که می‌تواند توسعه و تحول اقتصادی جوامع را به دنبال داشته باشد. یونیدو نقش توسعه تکنولوژیک در عرصه رقابت جهانی را ۶۸ درصد احراز نموده که طبعاً بیشترین نقش در میان دیگر عوامل است. نفش تکنولوژی در جهت‌دهی توسعه‌ای به جوامع انسانی امری کتمان‌ناشدنی به نظر می‌رسد و در عین حال تکنولوژی می‌تواند ابزاری مخرب باشد که در جهت حس زیاده‌طلبی و یا قدرت‌طلبی افراد یا جوامع به کار گرفته شود. ولی در هر صورت امروزه باور عمومی بر این است که اگر تکنولوژی در معنای هدفمند و خردمندانه به کار گرفته شود نوع بشر را از مشکلات رهایی می‌بخشد. به خصوص در شرایط کنونی که جهانی شدن بر همه روابط از جمله روابط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی سایه افکنده و طبعاً برای دارا شدن موقعیتی ارزشمند در گردونه اقتصاد بین‌المللی، تکنولوژی یکی از ملزومات اساسی می‌باشد. در همین راستاست که برای بازماندن از گردونه رقابت سعی لازم را به کار می‌گیرند تا به قابلیت‌های تکنولوژیک دست یابند.

در سند پیش‌نویس اصول راهنمای بین‌المللی انتقال تکنولوژی، از مفهوم «تکنولوژی» به دانش سازمان‌یافته‌ای که برای تولید محصول، به کارگیری یک فرایند و ارائه خدمات مورد استفاده قرار می‌گیرد، یاد شده است. به این ترتیب، تکنولوژی معادل اندیشه‌ها، دانسته‌ها و مهارت‌های تخصصی و دانش فنی‌ای می‌شود که در فرایند تولید محصولات به کار گرفته می‌شوند.

سازمان جهانی مالکیت فکری تکنولوژی را به معنای دانش سیستماتیک برای تولید محصول یا ارائه خدمات در حوزه‌های صنعت، کشاورزی و تجارت به کار گرفته تعبیر کرده است. بنا بر این تعبیر، تکنولوژی دانش سازمان‌یافته‌ای است که در برآورد نیازها و غلبه بر دشواری‌ها مؤثر و هدفمند عمل می‌کند.

در دیگر اسناد بین‌المللی تکنولوژی شامل حوزه‌های وسیعی از مالکیت فکری نظیر اختراعات، طرح‌های صنعتی، طرح ساخت مدارهای یکپارچه، نرم‌افزارهای رایانه‌ای، دانش فنی و گونه‌های گیاهی است.

با دقت در تعاریف و مفاهیم ارائه‌شده در اسناد بین‌المللی می‌توان استنتاج نمود که تکنولوژی یک دانش، یک شیوه علمی برای تحصیل هدفی مشخص و عملی می‌باشد. به عبارت ساده‌تر، تکنولوژی پاسخی است برای چگونگی استفاده از علم ناظر بر تولید و غیره.

اهمیت تکنولوژی به عنوان ابزاری در جهت توسعه اقتصادی موجب گردیده که تکنولوژی به طور دائمی در حال تغییر در محتوا، شکل و ماهیت باشد. در عین حال، از مکان و حوزه جغرافیایی خاصی برخوردار نیست. تکنولوژی در هر گذر جغرافیایی می‌تواند ظاهر گردد. تکنولوژی در دست هر فعالی است که منابع مالی و مهارت لازم برای بهره‌وری از آن را در اختیار داشته باشد. با شکل‌گیری آن ماهیتاً می‌تواند قابلیت واگذاری پیدا کند و اینجاست که هم در عرصه داخلی و هم بین‌المللی ارزش تجاری فروخته و یا منتقل می‌گردد. گرچه تکنولوژی در مفهوم واقعی خود و در ماهیت امر، ابتدائاً می‌تواند جلوه عینی و ملموس نداشته باشد ولی در فرایند به کارگیری دانش تبدیل به یک محصول سرمایه‌ای می‌شود که در تولید محصولات نهایی و ارائه خدمات، نقش محوری ایفا می‌کند که در اینجا نیازمند ساز و کارهای حقوقی برای فرایند انتقال آن می‌باشد.

دستیابی به تکنولوژی می‌تواند به طرق مختلف انجام شود ولی عمدتاً یا از طریق به کارگیری مکانیزم R & D (تحقیق و توسعه) تولید می‌گردد و یا از دارندگان آن که در اغلب موارد کشورهای توسعه‌یافته هستند، تحصیل و یا خریداری می‌گردد. کشورهای در حال توسعه غالباً توان تولید تکنولوژی‌های نوین یا کاملاً پیشرفته را دارا نیستند در حالی که اقتصاد آنان ملازمه با دارا شدن آن دارد. آخرین تحقیقات حکایت از این دارد

که کشورهای در حال توسعه تنها ۵ درصد از سهم تکنولوژی را در بازار جهانی دارا می‌باشند. پر واضح است که کشورهای مزبور به دنبال تحصیل تکنولوژی می‌باشند. انتقال تکنولوژی به هر حال هم در محدوده درون‌مرزی و هم در شکل بین‌المللی آن انجام می‌پذیرد. در نگاه مدیریتی بین‌المللی، انتقال تکنولوژی به صورت انتقال تحقیقات اساسی از یک کشور توسعه‌یافته به یک کشور در حال توسعه می‌باشد.

در مطالعه پیش‌رو، توجه عمده ما بر نظام بین‌الملل انتقال تکنولوژی می‌باشد. در این نوشتار، بحث انتقال بین‌المللی تکنولوژی با تأکید خاص بر توسعه و توجه ویژه به کشورهای در حال توسعه انجام می‌گیرد و هدف در تهیه این نوشتار، ارائه امکانی برای مطالعه و بررسی بیشتر علاقمندان به تکنولوژی در سطوح مختلف مدیریتی و دانشگاهی بوده است. برای سهولت مطالعه، محتوای هر فصل در این مقدمه به اختصار و به صورت فشرده آورده شده است.

فصل اول کتاب با موضوعات اصلی که برای ورود به بحث انتقال تکنولوژی لازم و ضروری است سر و کار دارد. در این ارتباط، فصل با تعاریف مختلف تکنولوژی که از سوی سازمان جهانی مالکیت معنوی، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه و کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (آنکتاد) مطرح بوده، آغاز خواهد شد. خواننده با اجزای مختلف تکنولوژی و تقسیم‌بندی‌های مختلف تکنولوژی از جمله تکنولوژی تولیدشده و تکنولوژی تولیدکننده یا تکنولوژی کارمحور و سرمایه‌محور آشنا می‌گردد و بدین لحاظ اشاعه تکنولوژی که یک موضوع تنگاتنگ با انتقال تکنولوژی است مورد توجه قرار خواهد گرفت.

رویکرد متفاوت کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه به تکنولوژی نیز بخش دیگری از این فصل خواهد بود. خواهیم دید که شرکت‌های فراملی و کشورهای توسعه‌یافته که این شرکت‌ها عمدتاً در قلمرو آنان به ثبت رسیده‌اند، تکنولوژی را به عنوان مالی خصوصی (private property) در نظر می‌گیرند و رهیافت بازارمحوری را در قبال انتقال تکنولوژی اتخاذ می‌نمایند. در مقابل، کشورهای در حال توسعه می‌باشند که بر این دیدگاه خرده گرفته و این ادعا را مطرح می‌کنند که تکنولوژی در ارتباط با توسعه کشورهای کمترتوسعه‌یافته، ماهیت مال عمومی را دارد و بدین ترتیب این دسته از کشورها رهیافت تنظیمی را در خصوص انتقال تکنولوژی مد نظر خود قرار داده‌اند.

النهایه اینکه، خود مفهوم انتقال تکنولوژی نیز مورد کنکاش قرار خواهد گرفت و این تعریف پیشنهاد خواهد شد که انتقال تکنولوژی، فرایندی است که طی آن تکنولوژی تجاری از یک محل (نوعاً کشور توسعه‌یافته) به محلی دیگر (نوعاً کشور در حال توسعه) به منظور تحقق هدفی (که مهم‌ترین آن می‌تواند کمک به توسعه و رشد پایدار باشد) منتقل می‌گردد.

بحث تابعان یا بازیگران همیشه جزو بحث‌های ثابت موضوعات مرتبط با حقوق بین‌الملل بوده است. به پیروی از این سنت، در **فصل دوم**، مطالعه بازیگران یا به تعبیری بهتر مهم‌ترین بازیگران فعال در عرصه انتقال تکنولوژی معرفی خواهند شد. با توجه به این حقیقت که قسمت اعظم تکنولوژی‌های نوین در اختیار شرکت‌های فراملی قرار دارد و آنها انحصار بازار را در اختیار دارند، لذا این فصل تماماً به شرکت‌های فراملی اختصاص یافته است.

در این ارتباط، تعریف این شرکت‌ها، سابقه تاریخی آنها و شخصیت حقوقیشان به اختصار بررسی خواهد شد. به هر صورت، عمده توجه بر نقش این شرکت‌ها در انتقال تکنولوژی می‌باشد و عنوان گردیده که شرکت‌های فراملی از دو طریق تکنولوژی‌های جدید را وارد کشورهای در حال توسعه می‌کنند: اولاً از طریق درون‌سپاری تکنولوژی به یک شرکت فرعی تحت مالکیت و کنترل خود و یا از طریق برون‌سپاری به شرکتی دیگر. هر دوی این روش‌ها به تفصیل در طول کتاب مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

پس از بررسی موارد انتقادی در رابطه با شرکت‌های فراملی، به اینکه در برخی موارد تهدیدی برای حاکمیت ملی کشورها و به ویژه کشورهای ضعیف‌تر محسوب می‌شوند و هنجارهایی را ایجاد می‌کنند که نهایتاً تضمین‌کننده منافع آنان در کشورهای در حال توسعه می‌باشد و یا اینکه در کشورهای کمترتوسعه‌یافته استانداردهای زیست‌محیطی را رعایت نمی‌کنند، فصل مربوطه با موضوع کنترل حقوقی این دسته از شرکت‌ها به پایان می‌رسد.

در **فصل سوم**، مجموعه‌ای از مقررات مرتبط با انتقال تکنولوژی در اسناد بین‌المللی بررسی گردیده است. بدین منظور، اسناد بین‌المللی در سطح چندجانبه، منطقه‌ای، بین‌منطقه‌ای و دوجانبه به صورت اجمالی مورد بازبینی قرار گرفته است. اسناد مربوطه بر اساس اشکال مختلفه و عضویت در آنان به اسناد چندجانبه (جهانی یا شبه‌جهانی از